

2- Beşinci Söz'ün temsilî hikâyeciği

Seferberlikte bir taburda biri muallem, vazife-perver; diğeri acemi, nefis-perver iki asker beraber bulunuyordu. Vazife-perver nefer, talime ve cihada dikkat eder, erzak ve tayinatını hiç düşünmezdi. Çünkü anlamış ki onu beslemek ve cihazatını vermek, hasta olsa tedavi etmek, hattâ inde'l-hace lokmayı ağzına koymaya kadar devletin vazifesidir. Ve onun asıl vazifesi, talim ve cihaddır. Fakat bazı erzak ve cihazat işlerinde işler. Kazan kaynatır, karavanayı yıkar, getirir.

Ona sorulsa: “Ne yapıyorsun?” “Devletin angaryasını çekiyorum.” der. Demiyor: “Nafakam için çalışıyorum.”

Diğeri şikem-perver ve acemi nefer ise talime ve harbe dikkat etmezdi. “O, devlet işidir. Bana ne?” derdi. Daim nafakasını düşünüp onun peşine dolaşır, taburu terk eder, çarşıya gider, alışveriş ederdi.

Bir gün, muallem arkadaşı ona dedi: “Birader, asıl vazifen, talim ve muharebedir. Sen, onun için buraya getirilmişsin. Padişaha itimat et. O, seni aç bırakmaz. O, onun vazifesidir. Hem sen, âciz ve fakirsin; her yerde kendini beslettiremezsin. Hem mücahede ve seferberlik zamanıdır. Hem sana âsindir der, ceza verirler. Evet, iki vazife peşimizde görünüyor. Biri, padişahın vazifesidir. Bazen biz onun angaryasını çekeriz ki bizi beslemektir. Diğeri, bizim vazifemizdir. Padişah bize teshilat ile yardım eder ki talim ve harptir.”

Acaba o serseri nefer, o mücahid mualleme kulak vermezse ne kadar tehlikede kalır anlarsın.

Başlık	Vazife-perver (Muallem) Nefer	Nefis-perver (Acemi) Nefer

Başlık	Vazife-perver (Muallem) Nefer	Nefis-perver (Acemi) Nefer
Vazifeyi Anlayışı	Asıl vazife talim ve cihad olduğunu bilir	Asıl vazifeyi unuttur, dünya işini öne alır
Devlete Bakışı	Padişaha itimat eder	Padişaha güvenmez
Rızık Anlayışı	Rızkın devletin vazifesi olduğunu bilir	“Kendim temin etmezsem aç kalırım” zanner
Endişe Hâli	Rahat ve teslimiyet içindedir	Daim endişeli ve telaşlıdır
Talim ve Disiplin	Talime dikkat eder, hazırdır	Talimi ihmal eder, dağınıktır
Dünya İşleri	Gerekirse angarya çeker ama onu asıl gaye yapmaz	Dünya işlerini asıl gaye yapar
“Ne yapıyorsun?” sorusuna cevabı	“Devletin angaryasını çekiyorum”	“Nafakam için çalışıyorum”
Taburdan Ayrılma	Taburu terk etmez	Çarşıya gider, düzeni bozar
İtaat ve Hukuk	Emir altındadır, güvendedir	Asi durumuna düşer, cezaya yaklaşır
Netice	Emniyet, huzur, vazife şuuru	Tehlike, ceza, perişaniyet

Hikâyedeki İkaz Sahnesi - Diyalog Özeti

Muallem Neferin İkazu	Manası (hikâye içi)
“Asıl vazifen talim ve muharebedir”	Sen buraya bunun için getirildin
“Padişaha itimat et”	Seni beslemek onun vazifesidir
“Sen âciz ve fakirsin”	Her yerde kendi başına geçinemezsin
“Seferberlik zamanıdır”	Şartlar ciddidir, gaflet affedilmez
“Âsi der, ceza verirler”	Vazifeyi terk etmenin bedeli vardır
“İki vazife var”	Biri padişahın, biri senin
“Bizim vazifemiz talim ve harptir”	Asıl yükümlülük budur

Hikâyenin Kendi İçindeki Neticesi

Vazifeyi Doğru Anlayan	Vazifeyi Karıştıran
Devlet tarafından korunur	Devletle karşı karşıya gelir

Vazifeyi Doğru Anlayan	Vazifeyi Karıştıran
Endişesizdir	Sürekli kaygılıdır
Düzen içindedir	Dağınıktır
Emniyettedir	Tehlikededir

Bu temsilî hikâye, yalnızca okunup geçilecek bir kısma değildir. İçinde birden fazla vazife, bakış açısı ve netice aynı anda yer aldığı için, dikkatle tefekkür edilmesi gerekir. Düz bir anlatım hâlinde okunduğunda, askerlerin hâlleri, vazifeleri ve neticeleri zihinde kolayca karışabilir. Hâlbuki temsilin maksadı, hakikati karıştırmak değil; ayırmak, netleştirmek ve mukayese ettirmektir.

Bu sebeple temsili tablo hâline getiriyoruz. Tablo, iki askerın aynı şartlar altındaki farklı tavırlarını yan yana göstererek, farkı gözle görülür hâle getirir. Böylece hangi yolun vazife şuuru, hangisinin gaflet olduğu; hangisinin emniyet ve huzura, hangisinin tehlike ve perişaniyete çıktığı açıkça anlaşılır. Tablo, temsili basitleştirmek için değil; mânâyı derinleştirmek, muhakemeyi keskinleştirmek için tercih edilmiştir.

Bu yöntemle okuyucu, temsilin sadece hikâyesini değil; verdiği dersi de daha berrak bir şekilde kavrar.